

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV

Přípravky na ochranu rostlin - ochranná opatření k ochraně zdraví místních obyvatel

Článek pojednává především o možných požadavcích k ochraně místních obyvatel (tzv. rezidentů), ale nejen jich, v souvislosti s označením uváděných na etiketách přípravků na ochranu rostlin (především o ochranné vzdálenosti k ochraně zdraví lidí a informační povinnost).

Převážná **většina přípravků na ochranu rostlin (POR)**, která je uváděná na trh v ČR je klasifikována jako **nebezpečná** pro lidské zdraví, tj. má přiřazenu některou kategorii nebezpečnosti v příslušné třídě nebezpečnosti. Jsou-li důsledně **dodržována** všechna **doporučení** uváděná ve správně vypracované a příslušně aktualizované etiketě a v bezpečnostním listu, dále všechny obecné požadavky na aplikaci POR (např. seřízení a kontrola aplikačních zařízení, výběr trysek, rychlost větru, rychlost pojezdu, tlak při aplikaci apod.), nepoužívány pochybné přípravky (resp. možné falzifikáty) a podobně, tak i s těmito nebezpečnými POR lze **nakládat** tak, aby **nedošlo k ohrožení zdraví lidí**.

Až donedávna se obecně za osoby, které by mohly být přípravkem ohroženy, považovaly prakticky jen osoby - pracovníci, kteří s přípravkem přímo nakládají. Takové chápání, však neodpovídá k novému přístupu k ochraně zdraví.

Přehled skupin osob, které mohou být při nesprávné manipulaci s POR ohroženy (popř. poškozeny), protože:

- přímo nakládají s přípravky (skladování, míchání, vlastní aplikace, čištění aplikačního zařízení, likvidace při náhodném úniku apod.),
- se mohou "náhodně" vyskytnout v místě a době aplikace přípravku,
- vstupují do ošetřených oblastí (jako profesionálové - inspekce, následný sběr apod., nebo neprofesionálové - především do oblastí využívaných širokou veřejností nebo zranitelnými skupinami obyvatel),
- žijí či trvale se vyskytují v dané lokalitě (obyvatelé území - rezidenti),
- následně konzumují (rostliny, jejich produkty různě zpracované v potravinách ale i zvířata krmená rostlinnými produkty apod.)
- užívají pitnou vodu, která by mohla být kontaminovaná přípravky.

Tento příspěvek se zaměří především na ochranu místních obyvatel ve vztahu k požadavkům na označení POR na etiketách.

Hlavní **zodpovědnost** za ochranu místních obyvatel před možnými nežádoucími účinky POR je jednoznačně na osobách **rozhodujících** o aplikaci POR a dále **provádějících** vlastní aplikaci.

Nicméně určitá **zodpovědnost** je i na **dodavatelích** POR, kteří mají hodnotit možná rizika a navrhnout ochranná opatření, které předávají uživateli POR formou označení na etiketách na daných POR.

Požadavky na etikety vycházející z hodnocení SZÚ k ochraně místních obyvatel, a náhodně se vyskytujících okolních osob (popř. konzumentů).

1) Požadavek na ochranné vzdálenosti k ochraně zdraví lidí

Možné varianty, které SZÚ uplatňuje ve svých hodnoceních:

dálčnost mezi hranicí ošetřené plochy nesmí být menší než 5 (10) metrů od hranice oblasti využívané zranitelnými skupinami obyvatel.

Při řízení rizik se vybere vzdálenost 5 nebo 10 (velmi zřídka) metrů a ta je pak uvedena na etiketě.

Straší verze používané věty:

Vzdálenost mezi hranicí ošetřené plochy nesmí být menší než 5 (10) metrů od hranice oblasti využívané širokou veřejností.

dálčnost mezi hranicí ošetřené louky a hranicí oblasti využívané širokou veřejností nesmí být menší než 5 metrů.

Jiná verze používané věty:

Ochranná vzdálenost, neošetřená tímto přípravkem, od okraje ošetřovaného pole, louky nebo pastviny s cílem chránit zdraví místních obyvatel je 5 metrů.

hranná vzdálenost, neošetřená tímto přípravkem, od okraje ošetřovaného pozemku je 20 metrů.

Poslední varianta je uplatňována u POR, které jsou značně nebezpečné (například toxické pro reprodukci kategorie 1). Tyto POR obvykle obsahují účinné látky, které již nesplňují požadavky podle článku 4 odst. 1 nařízení (ES) č. 1107/2009, nicméně až do přehodnocení zůstávají v nařízení (EU) č. 540/2011.

*S ohledem na ochranu všech skupin osob (viz text výše) je ochranná vzdálenost **20 metrů od okraje ošetřovaného pozemku** (například ve smyslu požadavků §18 nařízení vlády č. 361/2007 Sb., ve znění pozdějších předpisů).*

Lze očekávat, že takto nebezpečné přípravky budou v dohledné době staženy z trhu.

Doplněno na základě dotazů - OV 20 metrů:

Ochranné vzdálenosti platí VŽDY i pro aplikace prováděné v době, kdy se kolem nepohybují plochy žádné osoby, např. aplikace v noci.

Ochranná vzdálenost platí VŽDY i pro aplikace na plochách, kdy kolem nejsou tzv. oblasti využívané širokou veřejností (např. pole uprostřed jiných polí).

2) Informační povinnost

vinnost informovat před použitím přípravku sousedy, kteří by mohli být vystaveni úletu aplikační kapaliny a kteří požádali o to, aby byli informováni.

Poznámka: Tato věta je t.č. již na několika etiketách POR, které jsou značně nebezpečné. Konkrétně se jedná o POR toxické pro reprodukci kategorie 1 (Repr 1.). V převážné většině se jedná o stejné POR u nich se na etiketě stanovena ochranná vzdálenost 20 metrů.

Požadavky na ochranné vzdálenosti k ochraně zdraví lidí nebo informační povinnost jsou relativně nové. Ve větší míře je SZÚ začal uplatňovat od r. 2015 a to nejen v případech povolení nebo obnovení povolení, ale i změny povolení. Umožňuje to článek 31 odst. 4 písm. a) a b) **nařízení (ES) č. 1107/2009** (zvláštní bezpečnostní opatření s cílem chránit zdraví místních obyvatel), ale čl. 44 odst. 1 a 3 písm. d) téhož předpisu (členské státy mohou povolení kdykoli přezkoumat, například na základě vývoj vědeckotechnických poznatků). Ustanovení o informování veřejnosti (resp. osob, které by mohly být vystaveny úletu postřikové kapaliny) je uvedeno kromě výše uvedeného nařízení i v článku 10 **směrnice 2009/128/ES**.

Bylo zjištěno, že podobná ochranná opatření požadují nebo začínají požadovat na svých územích i jiné státy EU. *Například v Polsku dokonce ve větší míře než v ČR.*

Místními obyvateli (tzv. rezidenty) podle nařízení (EU) č. 284/2013 jsou lidé, kteří žijí nebo pracují v blízkosti oblastí, které jsou ošetřeny přípravky na ochranu rostlin, nebo navštěvují jakoukoliv instituci v jejich blízkosti, avšak nikoliv za účelem výkonu činnosti v ošetřené oblasti nebo s ošetřenou komoditou. Jednoznačně se řadí mezi tzv. zranitelné skupiny osob podle definice v nařízení (ES) č. 1107/2009.

Pod oblastmi využívané širokou veřejností nebo zranitelnými skupinami obyvatel se v TOMTO KONTEXTU považují například veřejné parky nebo zahrady, veřejná prostranství uvnitř obcí, hřbitovy (resp. veřejná pohřebiště), sportoviště, rekreační plochy, areály škol nebo školní pozemky, dětská hřiště, areály zdravotnických zařízení, zařízení poskytující léčebnou péči nebo kulturní zařízení, **ale také** domy resp. jejich okolí, zahrady, pozemky včetně přístupové cesty využívané místními obyvateli.

Při stanovení výše uvedených opatření (management rizik) se zohledňuje několik různých faktorů a jejich kombinace:

hady možných rizik pro danou skupinu osob (OPEX),
nkrétní způsob použití přípravku (způsob aplikace, počet aplikací, dobu aplikace preemergentně či později),
p plodiny a její výšku v době aplikace,
asifikaci přípravku i s ohledem na cesty expozici pro dané nebezpečnosti,
ěkdy se zohlední obsahy nebezpečných složek, které jsou zodpovědné za klasifikaci a další.
př. individuálně další faktory.

U POR akutně toxických kategorie 1 nebo 2 nebo pro výjimečné letecké aplikace se pak situace musí řešit vždy zcela individuálně.

Autor: MUDr. Z. Trávníčková, CSc. a kol. (vloženo 13. 7. 2016; poslední aktualizace 17. 4. 2018)